

A radioaktív hulladék elhelyezésének műszaki és társadalmi kérdései

Dr. Solt Eszter
Gábor Dénes Főiskola
A Magyar Tudomány Ünnepe
2010. november 8.

A radioaktív hulladék kezelése Magyarországon

- Radioaktív Hulladékkezelő Közhasznú Nonprofit Kht.
- Fordulat a hazai társadalmi elfogadottságot illetően az elmúlt évtizedekben:

A technikai orientáltságú, hierarchikus közelítés helyett a **helyi társadalmi elfogadottságot** szem előtt tartó megközelítés

1. A befogadó és a szomszédos települések számára nagyvonalú **kompensáció**
2. Bizonyos fokú **ellenőrzés biztosítása**

A radioaktív hulladék kezelése Magyarországon

DE: **Különbség** a fejlett nyugati országok radioaktív hulladék (RH) politikájától:

1. A döntések átláthatóságának **hiánya**
2. Széles körű társadalmi vitában kikristályosult és elfogadott nemzeti nukleáris energiapolitika és RH kezelési stratégia kialakításának **hiánya**

A radioaktív hulladék kezelése Magyarországon

Érdekesség: számottevő társadalmi tiltakozásra a **Paksi erőmű** építése, üzembe helyezése, működtetése és élettartam hosszabbítása kapcsán mindmáig nem került sor

A **RH elhelyezéssel** kapcsolatos törekvéseket számos kisebb-nagyobb konfliktus kísérte

A radioaktív hulladék meghatározása

- „Olyan hulladék anyag , amely sugárvédelmi jellemzők alapján nem kezelhető közönséges hulladékként”
- Különösen veszélyes hulladék
- Elhelyezése állami feladat
- 62/1997 IKIM rendelet

A radioaktív hulladékok keletkezésének helye

- Atomerőművek
- *Fűtőelem gyártó és újrafeldolgozó üzemek
(Magyarországon nincs)*
- Egészségügyi intézmények
- Anyagvizsgálati izotóp laboratóriumok és ipari alkalmazások során
- Élelmiszeripari (tartósítási) alkalmazások során
- Kísérleti nukleáris reaktorok és gyorsítók

A radioaktív hulladékok legfontosabb jellemzői

- Keletkezésük helye: viszonylag kevés, jól ellenőrizhető
- Mennyisége *viszonylag* kicsi
- Veszélyességük mértéke egyszerű mérésekkel pontosan meghatározó
- Természetes bomlásuk miatt egy –kiszámítható - idő után veszélytelenné válnak a környezetre

Az egyes hulladéktípusok keletkezésének éves mennyisége Magyarországon

- CO₂ : 60 000 000 tonna
- Kommunális hulladék: 6 000 000 tonna
- Toxikus hulladék: 250 000 tonna
- Kis és közepes aktivitású radioaktív hulladék: 1 500 tonna
- Nagy aktivitású radioaktív hulladék: 200 tonna

Az elhelyezés „félmegoldásai”(1) és végleges megoldásként vizsgált javaslatok(2)

- (1): Ideiglenes tárolás acél és/vagy betontartályokban
- Lakatlan vagy zárt körzetekben tavak, tengeröblök feltöltése
- Természetes közetüreges feltöltés
- Felszíni eltemetés minimális földtakarással
- (2): mélytengeri aljzatba süllyesztés
- Sarkvidéki jégtakaró alá történő elhelyezés
- Örökösen fagyott (permafrost) területeken való elhelyezés
- Világűrbe való kilövés
- Vulkáni kürtőbe való bejuttatás
- Az ideiglenes tárolási ciklusok folyamatos ismétlése

A megoldás alapelvei

- A hulladékokat úgy kell kezelni, hogy megvédjük az emberi egészséget és a környezetet mind most, mind pedig a jövőben, anélkül, hogy méltánytalanul nagy terheket hagynánk a jövő generációra
- A radioaktív anyagokat addig kell elszigetelni a bioszférától, amíg azok-természetes lebomlásuk révén-már nem képviselnek elfogadhatatlan mértékű kockázatot a jövő generációk számára

A kis és közepes aktivitású radioaktív hulladékok végleges elhelyezésének egyik lehetséges változata

1. Felszíni típusú betonmedencés elhelyezés

- Franciaország (Centre de la Manche, Centre de l'Aube)
- Spanyolország (El Cabril)
- Egyesült Királyság (Drigg, Dounrey)
- Csehország (Dukovany)
- **Magyarország (Püspökszilágy)**

A kis és közepes aktivitású radioaktív hulladékok végleges elhelyezésének másik lehetséges változata

2. Mélységi bányászati típusú elhelyezés (max.300 m felszín alatti mélységig)

- Németország (Morsleben, Konrad Mine)
- Svédország (Forsmark)
- Finnország (Loviisa, Olkiutoo)
- Csehország (Richard)

Nagy aktivitású, hosszú élettartamú, hőtermelő radioaktív hulladékok elhelyezése

*Végleges elhelyezésükre megfelelő
tulajdonságú geológiai képződmény kell
keresni !*

- A földtani környezet alkalmassága hazai és külföldi környezetföldtani kutatások alapján értékelhető
- A döntéshez föld alatti kutatólaboratóriumot is kell építeni és üzemeltetni, több évtizedes kutatási program

A probléma összetettsége

- Geológiai korokkal összemérhető időtávlatokban kell előre gondolkodni
- Az eliminációs időintervallum meghatározása bonyolult
- Az értékeléshez szükséges egyéb paraméterek (pl. jövőbeli fogyasztási szokások, nyersanyagigény nehezen becsülhetők)
- A rendelkezésre álló vizsgálati idő a megismerendő folyamatokhoz és az értékelendő időtávhoz képest elenyésző
- Társadalmi, politikai, etikai kérdések

A püspökszilágyi RH tároló

- **1976. 10.22.** kapacitás: 3540 m³ bővítés 5000 m³
- Első szállítmány: 1977. 03.
- Váctól DK-re 15 km 759 lakos (2008)

A püspökszilágyi RH tároló

- Szolgáltatása: egész országra kiterjed
- Paksról csak átmenetileg szállítottak (hosszú út veszélye)
- 1983-89: a kapacitásból 1230m³-t foglal el
- **1990-91: lakossági tiltakozás miatt szünetel az átvétel!**
- **1992-96: lakossági tiltakozás megszűnt(!)**
- Szállítás Paksról (2530m³-t elfoglal), a kapacitásbővítés finanszírozója
- Az engedélyezési eljárás során a Magyar Geológiai Szolgálat megkérdőjelezi az alkalmasságot

A püspökszilágyi RH tároló

Nagy aktivitású RH Projektek **2005-2101-ig**

- 2004 végére 10m³-re csökkent a kapacitás a folyamatos beszállítások miatt, korszerűsítés
- 2005: **hosszú élettartamú RH átmeneti tárolójának** üzemeltetése
- 2006-2008: biztonság növelés
- 2009-2047: üzemeltetés, karbantartás
- 2048-2050: üzemen kívül helyezés, **végleges** tárolóba szállítás
- 2051-2101: őrzött felügyelet és sugárvédelmi ellenőrzés
- 2101- :aktív intézményes ellenőrzés

Kutatási design

Minta:

- 2005: 800 fő megkérdezése
 - 2007: 800 fő megkérdezése
 - 2009: 819 fő
-
- véletlen minta

Adatfelvétel módja

- személyes interjúk
- standardizált kérdőív
- háztartásonként egy fő megkérdezése

Adatfelvétel időpontja

- 2005. január
- 2007. február
- 2009. február

**Radioaktív Hulladékokat Kezelő
Közhasznú Nonprofit Kft.**

**Felelősséggel
Biztonsággal
Garanciákkal**

Copyright 2000 BME NTI

**KÖZVÉLEMÉNYKUTATÁS 2009
PÜSPÖKSZILÁGYI TÉRSÉG**

Kutatási design

Minta:

- 2005: 800 fő megkérdezése
 - 2007: 800 fő megkérdezése
 - 2009: 819 fő
-
- véletlen minta

Adatfelvétel módja

- személyes interjúk
- standardizált kérdőív
- háztartásonként egy fő megkérdezése

Adatfelvétel időpontja

- 2005. január
- 2007. február
- 2009. február

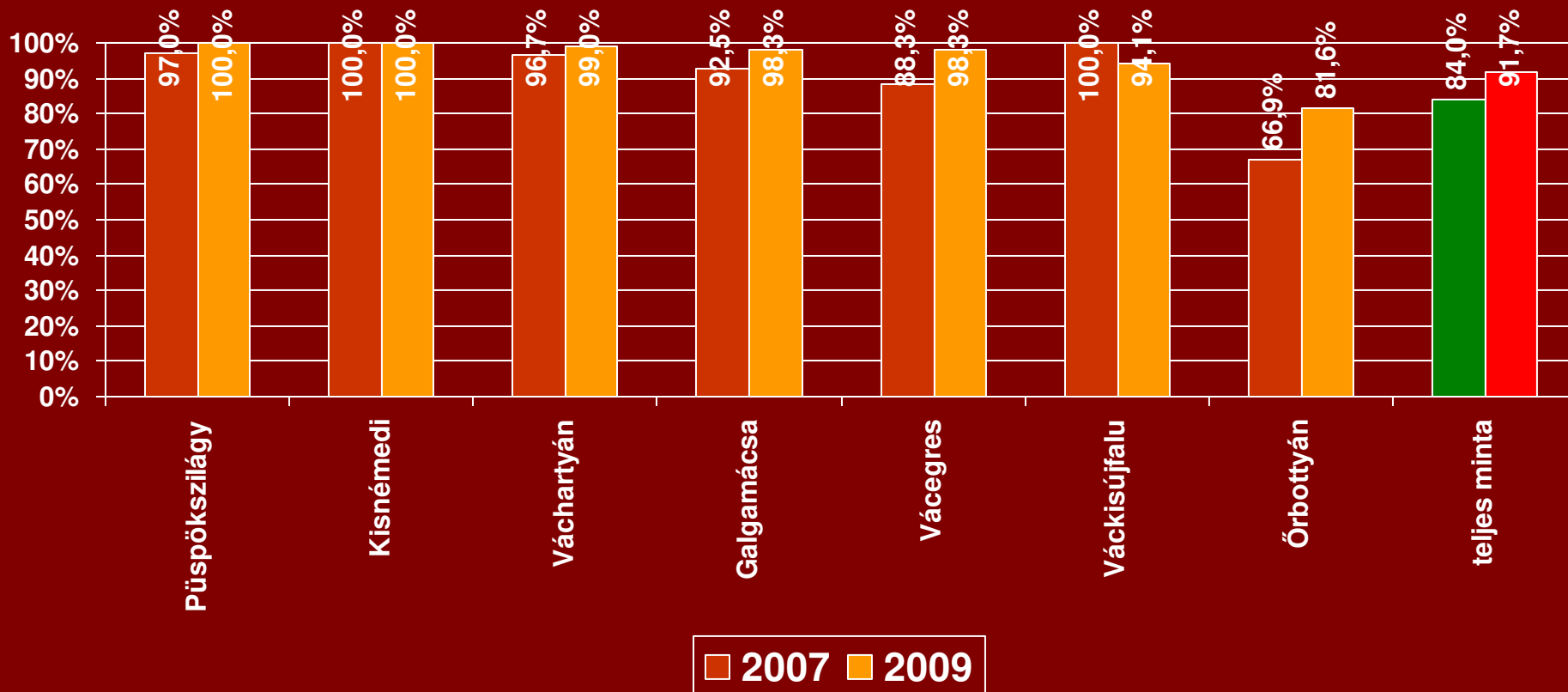
A minta megoszlása települések szerint

települések	lélekszám	lakások száma	2009-es minta	minta/ háztartások száma
Galgamácsa	1985 fő	760	120 fő	15,8%
Kisnémedi	691 fő	280	67 fő	23,9%
Órbottyán	6500 fő	2900	320 fő	11,0%
Püspökszilágy	745 fő	290	100 fő	34,5%
Vácegres	894 fő	270	60 fő	22,2%
Váchartyán	1810 fő	650	101 fő	15,5%
Váckisújfalu	472 fő	145	51 fő	35,2%
<i>Összesen</i>	<i>13097 fő</i>	<i>5295</i>	<i>819 fő</i>	<i>15,3%</i>

Az adatokat az RHK Kft. szolgáltatta a polgármesteri hivatalok információi alapján.

A tároló létezésére vonatkozó ismeretek

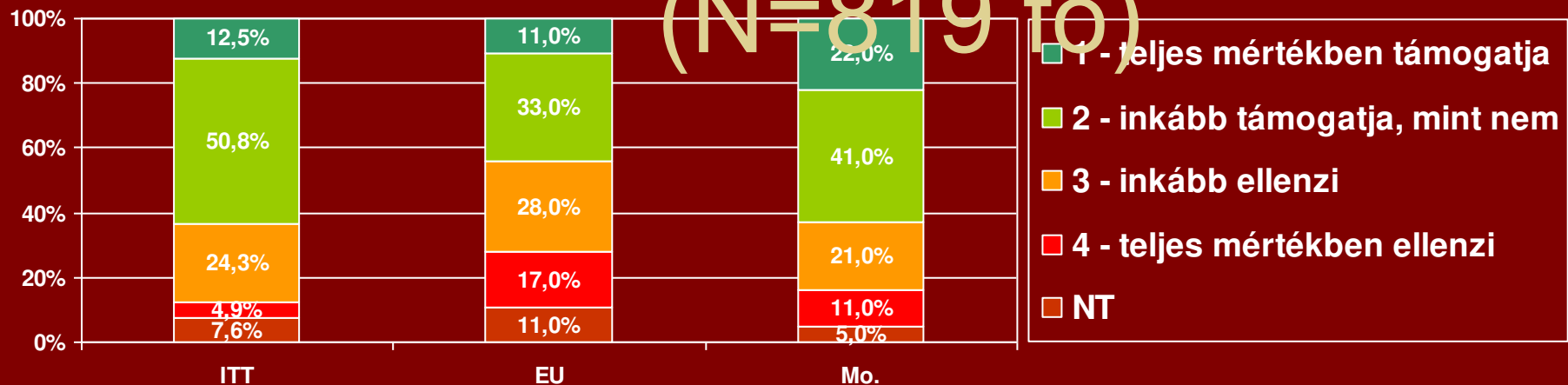
Az „igen” válaszok gyakoriságai.

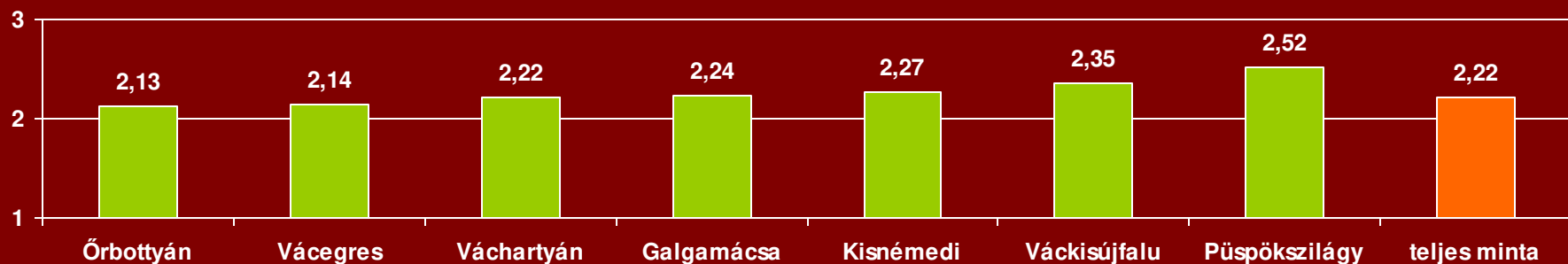
Kérdés: Tudja Ön, hogy Püspökszilágy térségében hulladéktároló működik?

történo energiatermeles támogatottsága

(N=819 fő)

Az adatok alapján úgy tűnik, Magyarországon szélesebb körű az atomerőművek támogatottsága, mint „általában” az EU tagállamaiban

Az alacsonyabb átlag nagyobb támogatottságot jelez.

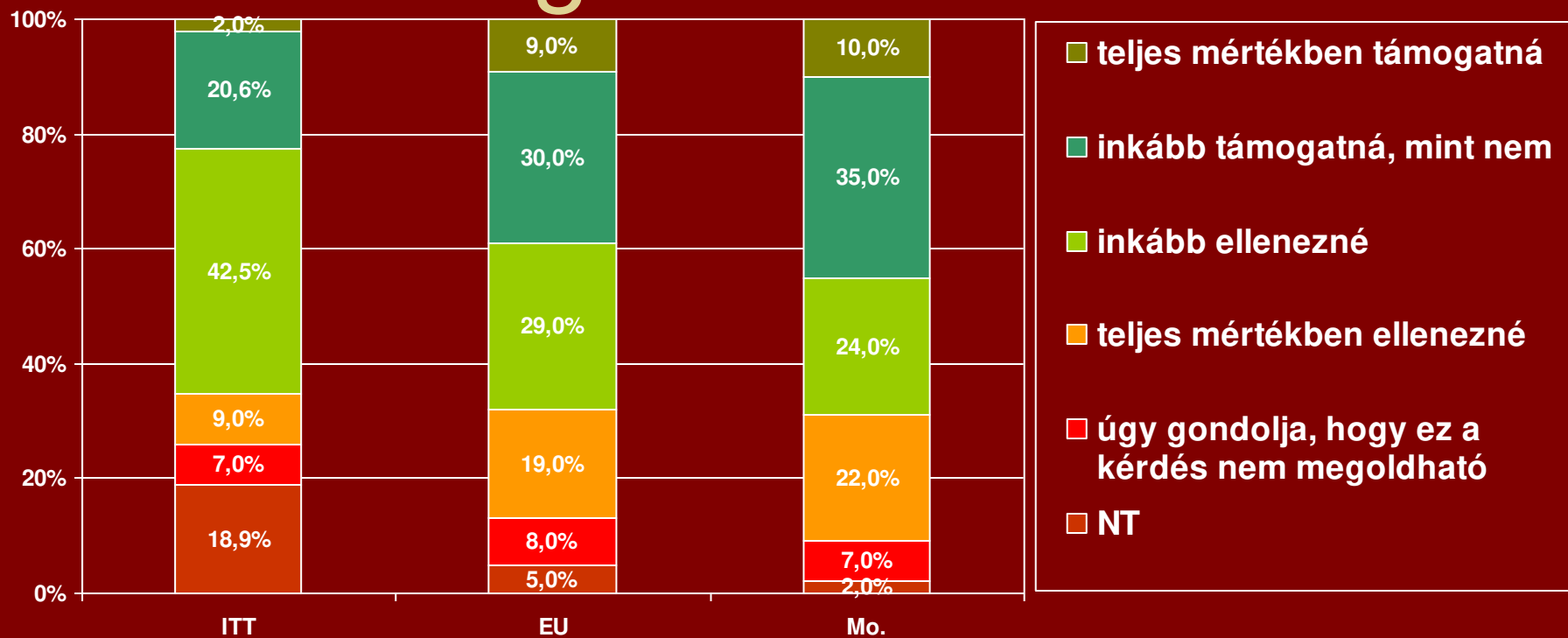
Kérdés: Milyen mértékben támogatja Ön a nukleáris erőművekben történő energiatermelést? Egy válasz adható!

megítelése— a radioaktív

hulladék kezelésének biztonságos

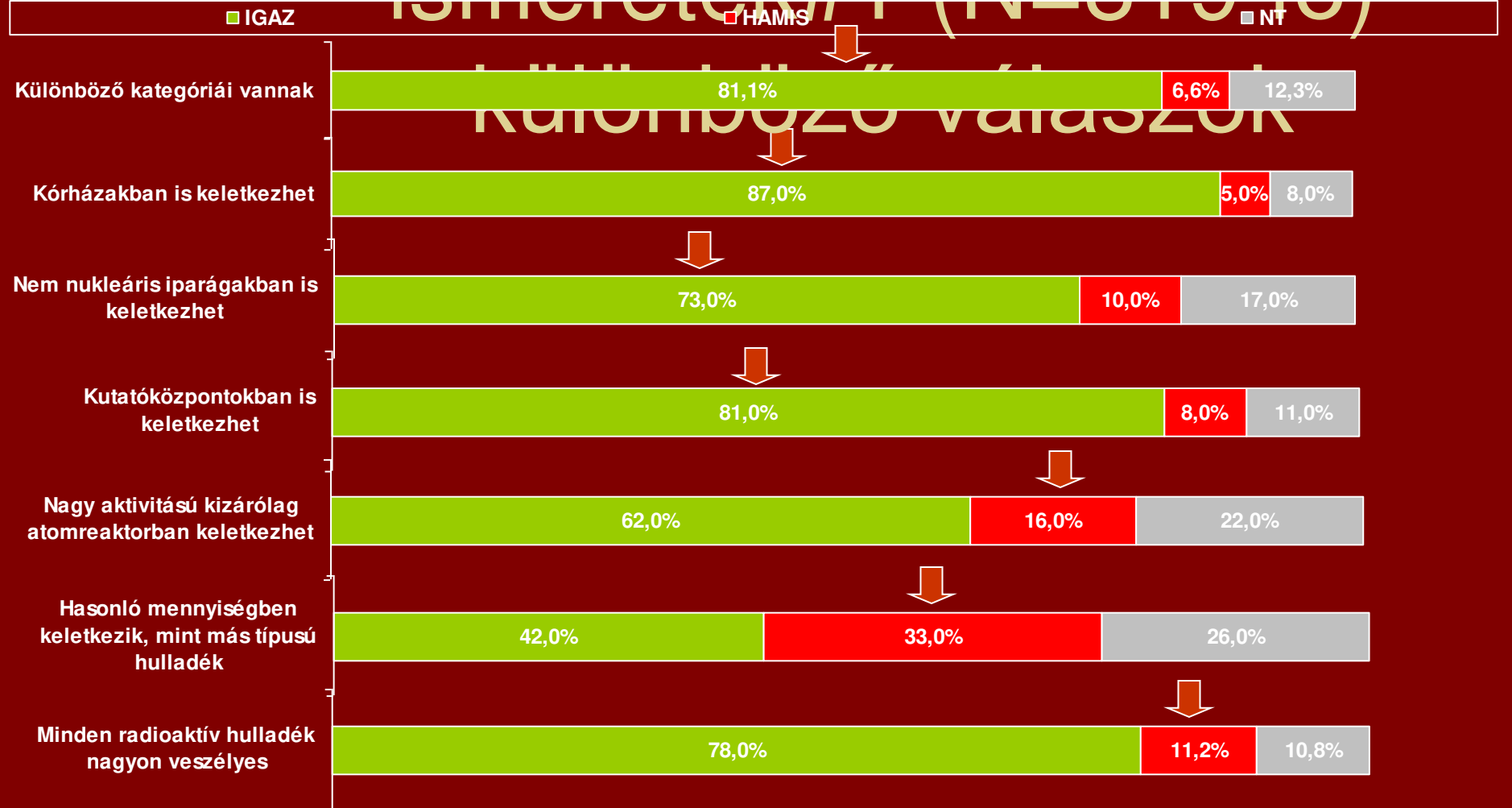
Akik a nukleáris energiával kapcsolatosan nem támogató álláspontot foglaltak el (összesen 301 fő)

megoldása esetén

Kérdés: Abban az esetben, ha a radioaktív hulladék kezelésére állandó és biztonságos megoldás születne, Ön a nukleáris erőművekben történő energiatermelést milyen mértékben támogatná? *Egy válasz adható!*

Vonatkozó objektív ismeretek#1 (N=819 fő)

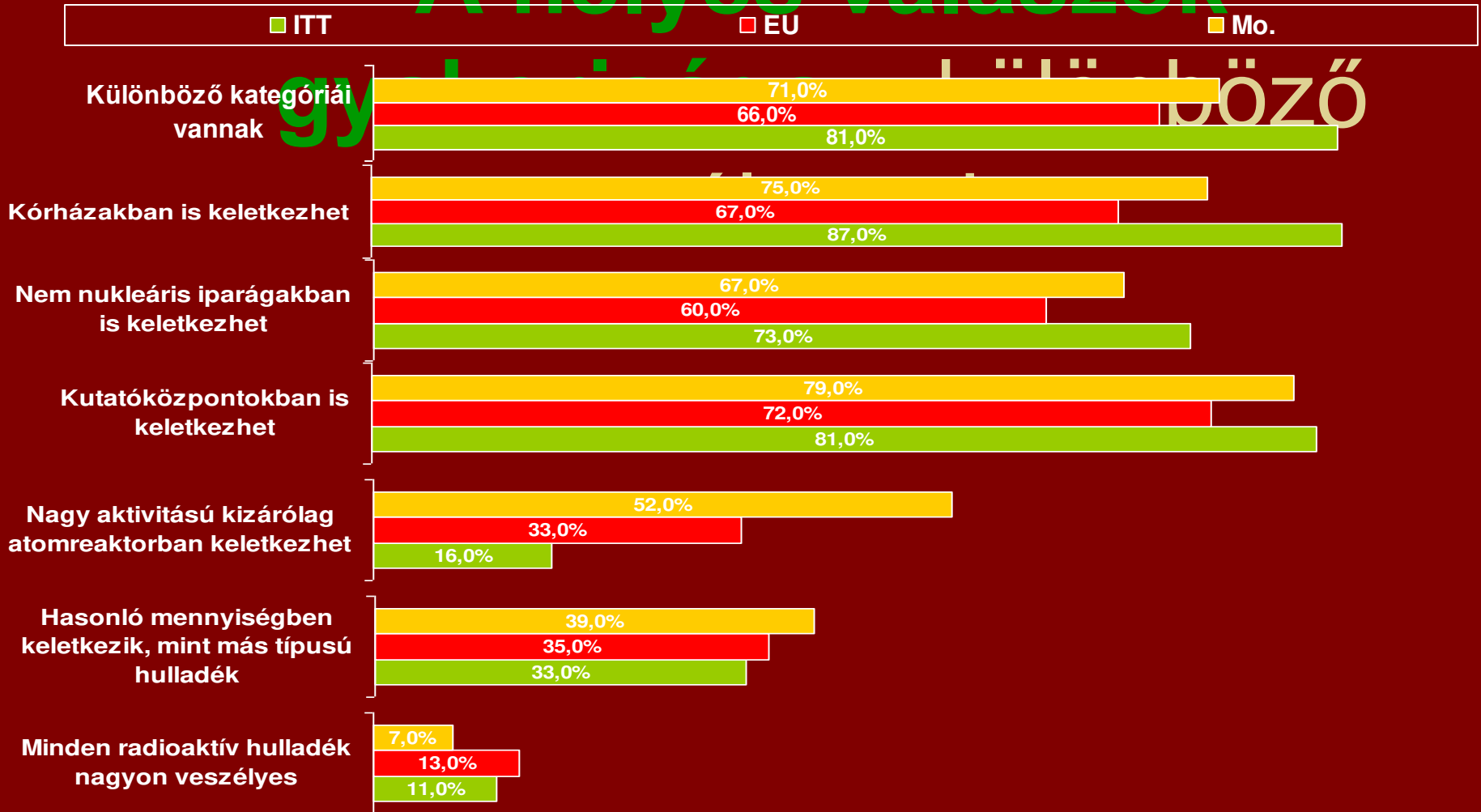

Kérdés: A következő állítások kapcsán kérem, mondja meg, hogy azokat igaznak vagy hamisnak tartja!

↓ Helyes állítás

(N=819 fő)

A helyes válaszok

Kérdés: A következő állítások kapcsán kérem, mondja meg, hogy azokat igaznak vagy hamisnak tartja!

kezelesének országos gyakorlatára vonatkozó különböző válaszok ismeretek #1 (N=819 fő)

IGAZ

HAMIS

NT

Egy részét föld alatti tárolókban helyezik el

83,2%

7,3%

9,5%

Egy részét acélhordókba csomagolják

68,0%

8,0%

24,0%

Egy részét külföldre szállítják

47,0%

24,0%

29,0%

Egy részét átmeneti tárolókban helyezik el

59,0%

12,0%

29,0%

Egy részét a tengerbe süllyeszti

36,0%

34,0%

30,0%

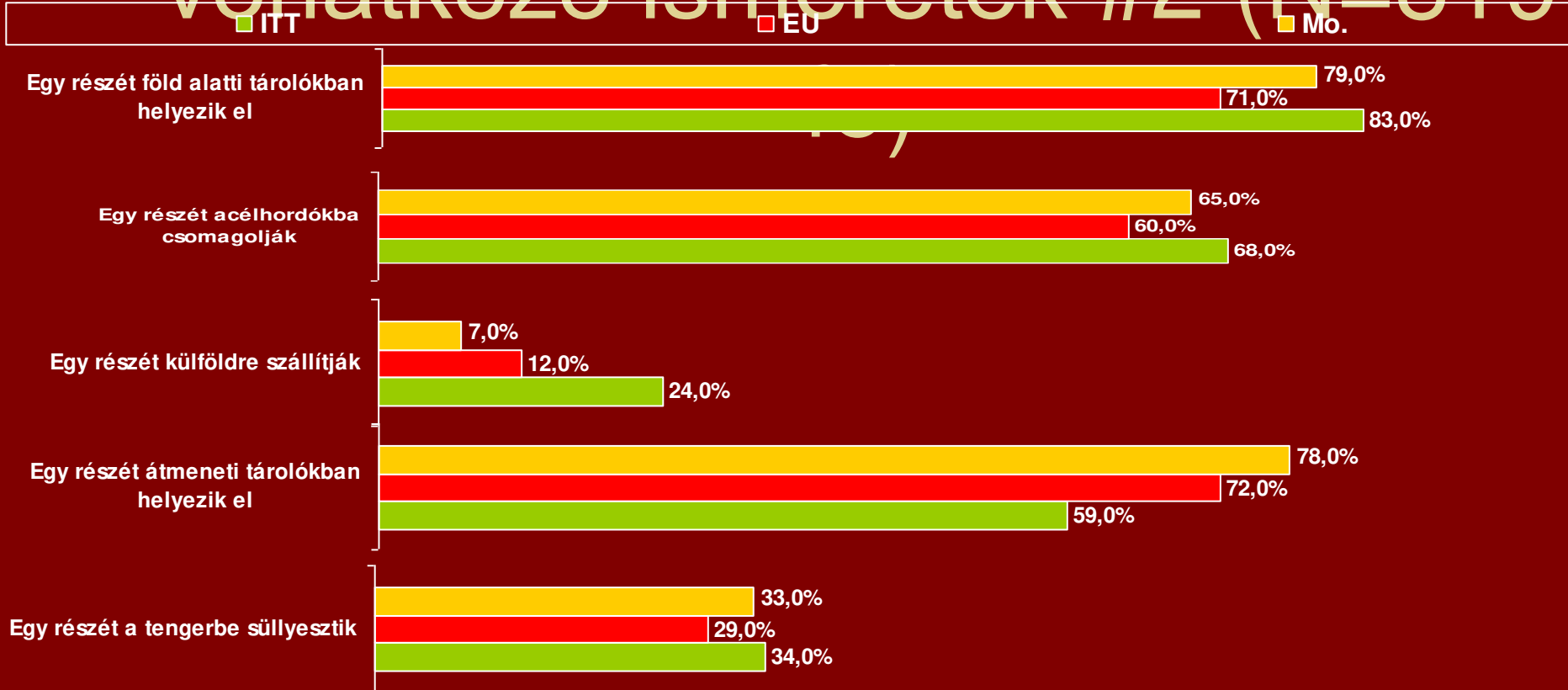

Helyes állítás

Kérdés: A radioaktív hulladék kezelésének jelenlegi, Magyarországon megvalósuló gyakorlatával kapcsolatban arra kérem, hogy döntse el az alábbi állításokról, hogy igaznak vagy hamisnak tartja őket!

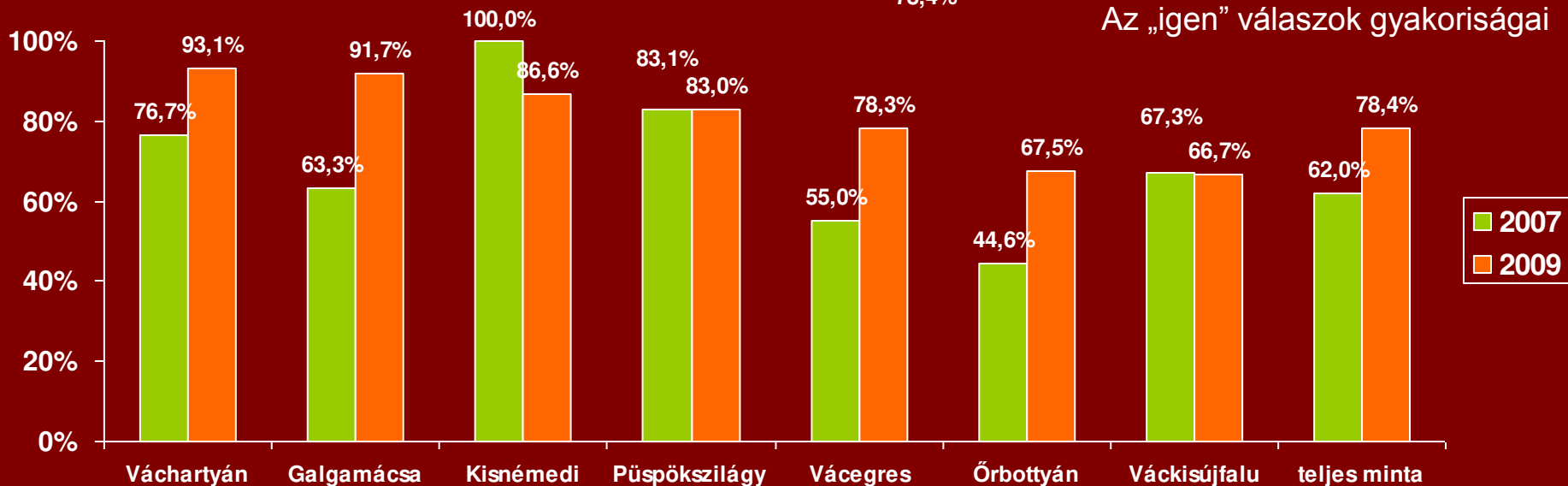
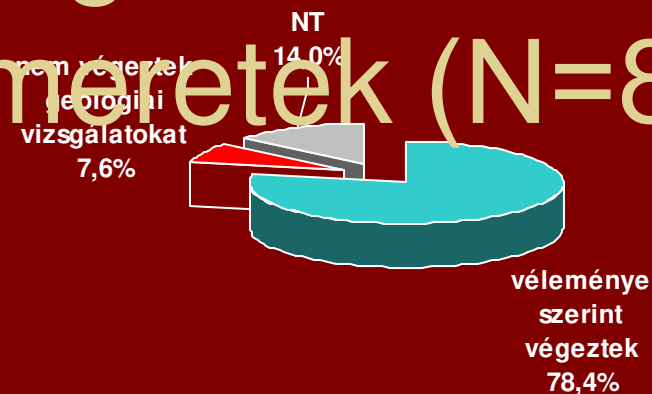
gyakorlatára

A helyes válaszok gyakorisága – különböző válaszok vonatkozó ismeretek #2 (N=819)

Kérdés: A radioaktív hulladék kezelésének jelenlegi, Magyarországon megvalósuló gyakorlatával kapcsolatban arra kérem, hogy döntse el az alábbi állításokról, hogy igaznak vagy hamisnak tartja őket!

A vizsgálatokra vonatkozó ismeretek (N=819 fő)

Kérdés: Ön szerint Püspökszilágy térségében végeztek annak idején geológiai vizsgálatokat a terület alkalmasságával kapcsolatosan?

Lakossági előnyök; egyéni/családi szinten (N=819)

Összesen 112 megkérdezett (13,7% szemben a 2007-ben mért 3,5%-al) érezte úgy, hogy ő maga vagy családja profitált a tároló működéséből (munkalehetőség, sport- és kulturális lehetőségek, stb.).

anyagi támogatás sok mindenhez	28 fő	25,0%
utak rendbetétele	28 fő	25,0%
kulturális intézmények támogatása	23 fő	20,5%
parképítés	16 fő	14,3%
egészségház, orvosi rendelő	13 fő	11,6%
sport	13 fő	11,6%
fejlesztésekben van részük	12 fő	10,7%
kommunális beruházások	10 fő	8,9%
játszótér	9 fő	8,0%
csatorna	8 fő	7,1%
több felújítás	7 fő	6,3%

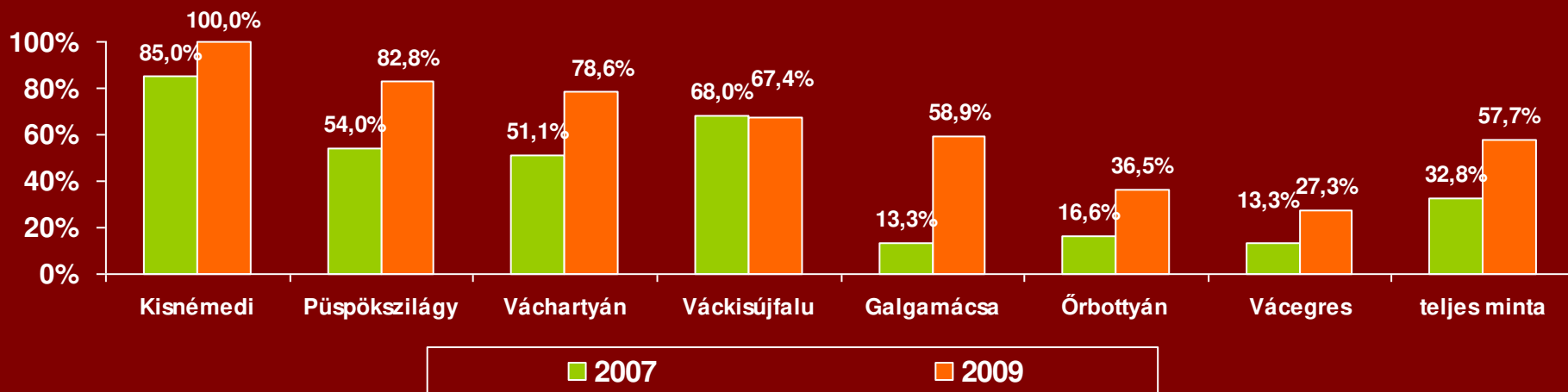
5% feletti állítások!

Kérdés: Ön és családtagjai élveznek-e előnyöket (munkalehetőség, sport- és kulturális lehetőségek, stb.) abból, hogy a radioaktív hulladéktároló a térségben működik néhány évtizede?

előnyök; település szinten

(N=819 fő)

Az „igen” válaszok gyakoriságai (N=733 fő, az NT válaszokat kizártuk)

anyagi támogatás sok mindenhez	271 fő	64,2%
utak rendbetétele	86 fő	20,4%
fejlesztésekben van részük	74 fő	17,5%
egészségház, orvosi rendelő	33 fő	7,8%
kulturális intézmények támogatása	24 fő	5,7%

5% feletti állítások!

Kérdés: Ön szerint a falunak, mint településnek származik előnye abból, hogy a radioaktív hulladéktároló a térségben működik néhány évtizede?

lakossági hátrányok; település szinten (N=819 fő)

Összesen 128 válaszadó (a minta 15,6%-a) (szemben a 2007-ben mért 23,3%-al) vélte úgy, hogy a radioaktív hulladéktároló több évtizedre visszanyúló működése hátrányokat okoz az érintett településeknek.

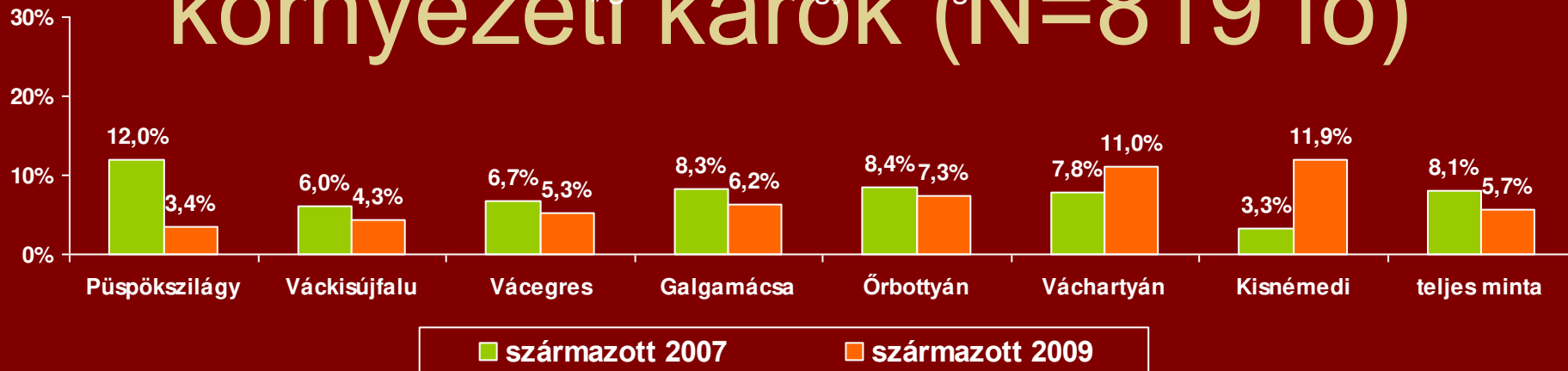
kisebb az ingatlanok értéke	40 fő	31,3%
sok a rákos beteg a környéken	23 fő	18,0%
betegséget okoz, károsítja az egészséget	15 fő	11,7%
nehéz eladni a házakat	11 fő	8,6%
visszatartó erő az ideköltözőknek	11 fő	8,6%
környezeti kár	9 fő	7,0%
sugárzástól	7 fő	5,5%

5% feletti állítások!

Kérdés: Ön szerint a falunak, mint településnek származik-e hátránya abból, hogy a radioaktív hulladéktároló a térségben működik néhány évtizede?

A működésből származtatott környezeti károk (N=819 fő)

Az „igen” válaszok gyakoriságai

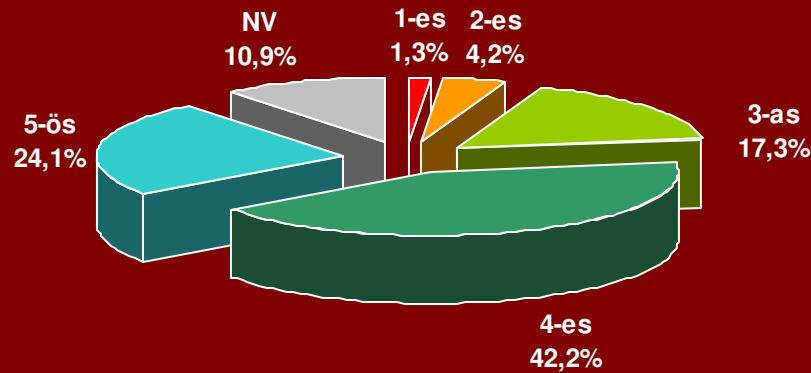
sok a rákos beteg a környéken	18 fő	38,3%
betegséget okoz, károsítja az egészséget	12 fő	25,5%
környezeti kár	6 fő	12,8%
nő a fiatalon elhalálozottak aránya	4 fő	8,5%
halpusztulás	3 fő	6,4%

5% feletti állítások!

Kérdés: Ön szerint a tároló működésének néhány évtizede alatt okozott valamilyen érzékelhető környezeti kárt a faluban, illetve a falu környékén?

A tároló biztonságának

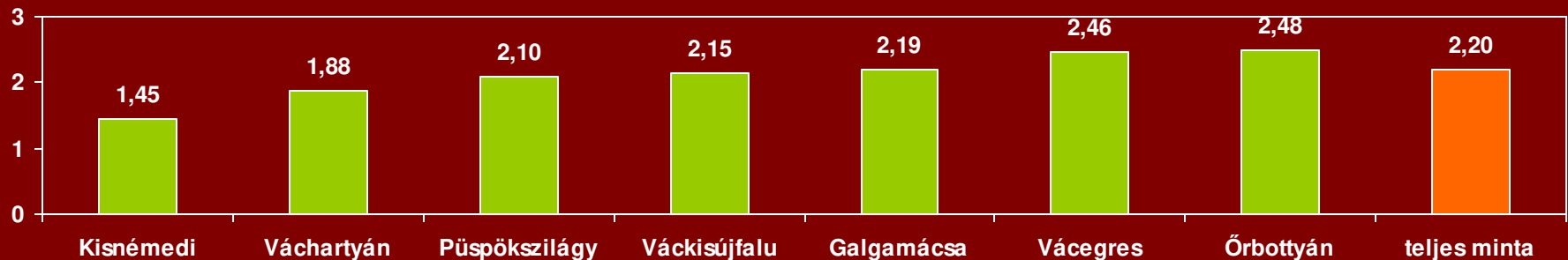
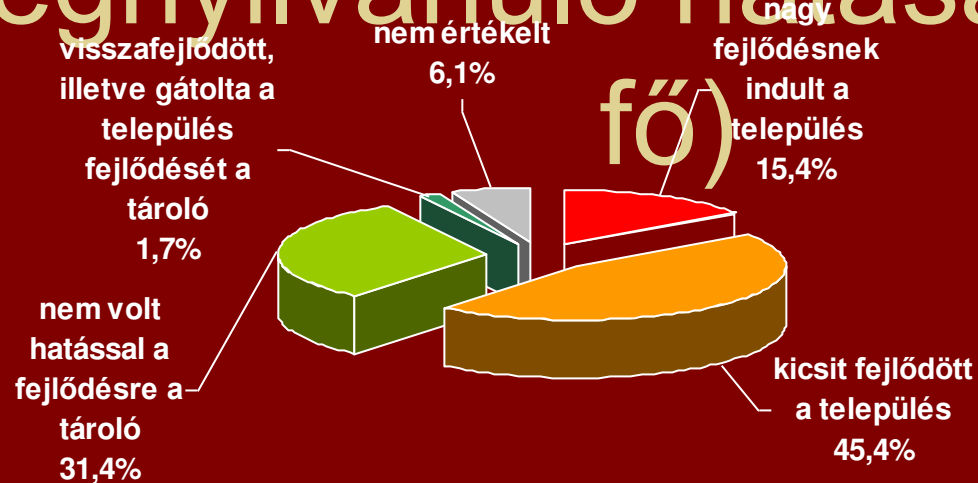
megítélése (N=819 fő)
(5 – teljes mértékben biztonságos volt... 1 – egyáltalán nem volt biztonságos)

A megítélés tekintetében a 2007-ben mért átlaghoz (3,80) képest pozitív elmozdulás történt.
A 2009-es átlag: 3,91

Kérdés: Kérjük, értékelje az iskolai osztályzatoknak megfelelően, hogy a radioaktív sugárzás szempontjából Ön szerint mennyire biztonságos a tároló működése!

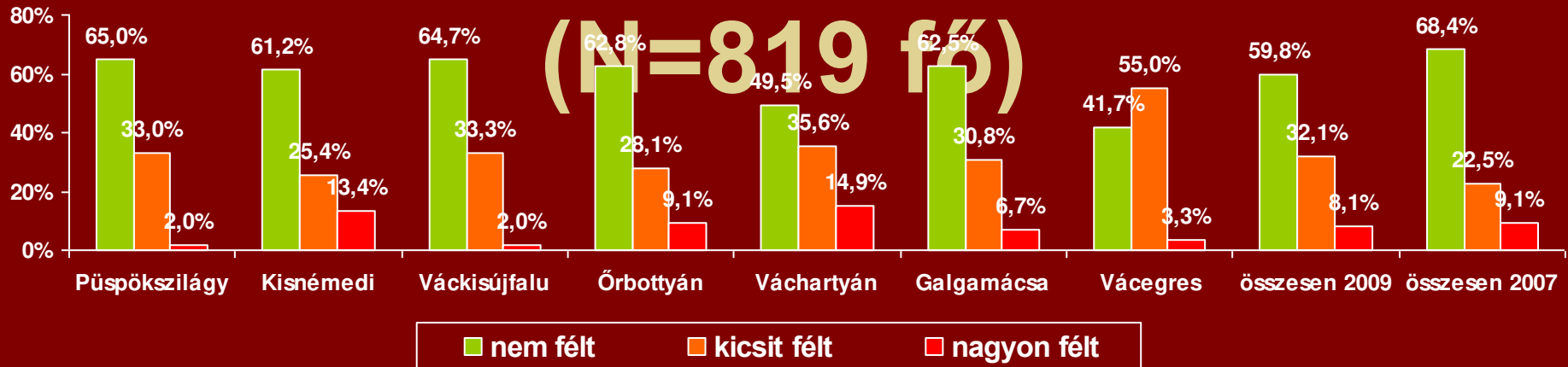
összesében megnyilvánuló hatása (N=819)

(ahol az 1-es érték a „nagy fejlődésnek indult a település”, az 4-es pedig a „visszafejlődött, illetve gátolta a település fejlődését a tároló” alternatívákat jelöli)

Kérdés: Összeségében hogyan ítéli meg a tároló idetelepítésének hatását a falu életére az elmúlt évtizedek alatt?

A tárolóval szembeni személyes ellenérzések

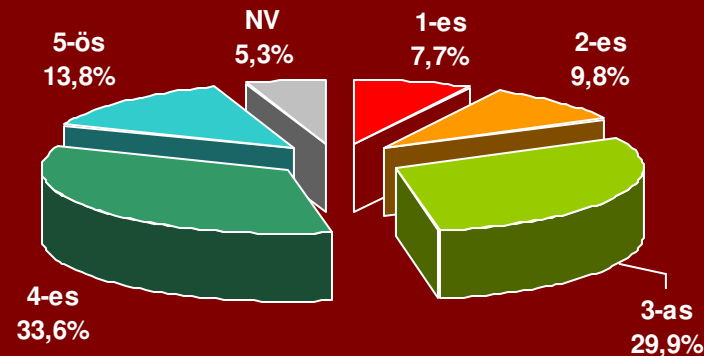
betegséget okoz, károsítja az egészséget	129 fő	39,2%
sugárzástól	79 fő	24,0%
szivárgástól tart	30 fő	9,1%
valamilyen baleset	28 fő	8,5%
sok a rákos beteg a környéken	26 fő	7,9%

5% feletti állítások!

Kérdés: Személy szerint Önben volt félelem a tároló működésével kapcsolatban?

A tárolóval kapcsolatos információs szolgáltatás (N=819 fő)

(5 – teljes mértékben elégedett ... 1 – egyáltalán nem elégedett)

A megítélés tekintetében a 2007-ben mért átlaghoz (3,05) képest pozitív elmozdulás történt.
A 2009-es átlag: 3,38

Kérdés: Kérjük, értékelje az iskolai osztályzatoknak megfelelően, hogy Ön milyen mértékben volt elégedett azzal, ahogyan információt nyújtottak a lakosságnak a tárolóval, a tárolóban folyó munkával kapcsolatosan!

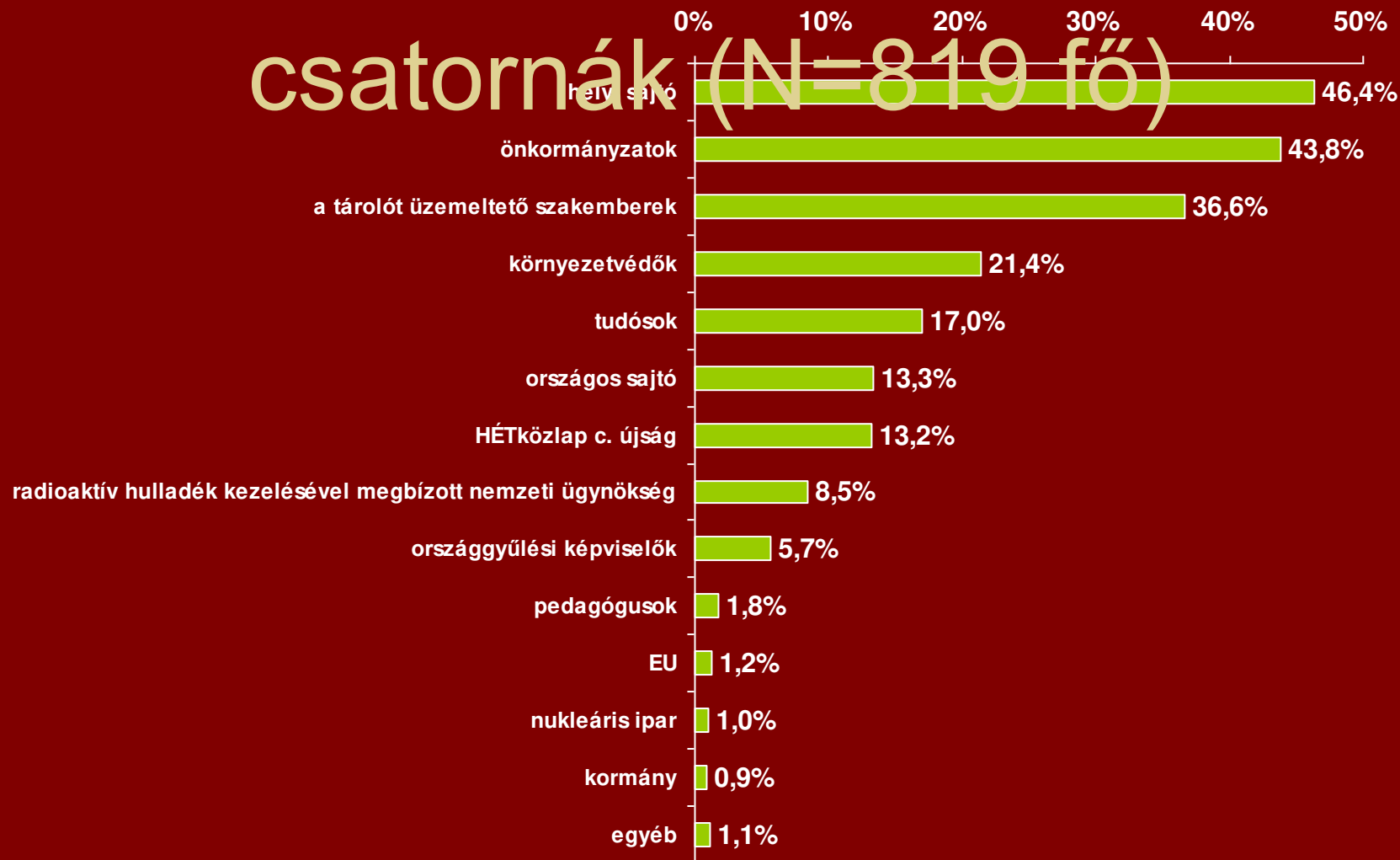
Információk csatornái a tárolóval kapcsolatban (N=819)

szórólap	3 fő
ott dolgozóktól	3 fő
kisbíró	3 fő

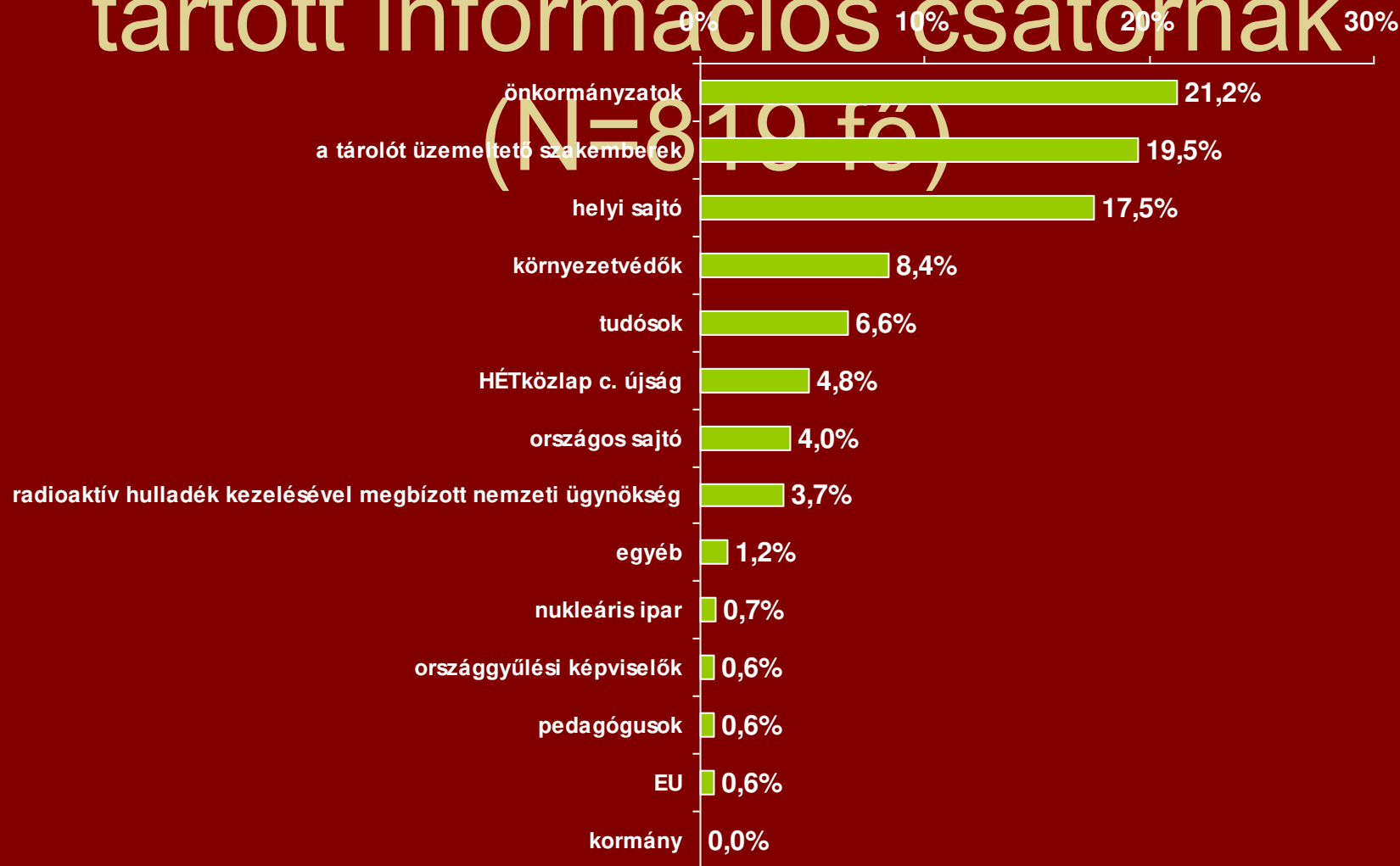
**Kérdés: Ön honnan szerzett eddig információkat a püspökszilágyi radioaktív hulladéktároló működésével kapcsolatban?
(Interjúkészítő! Több válasz is elfogadható!)**

A hitelesnek tartott információs csatornák (N=819 fő)

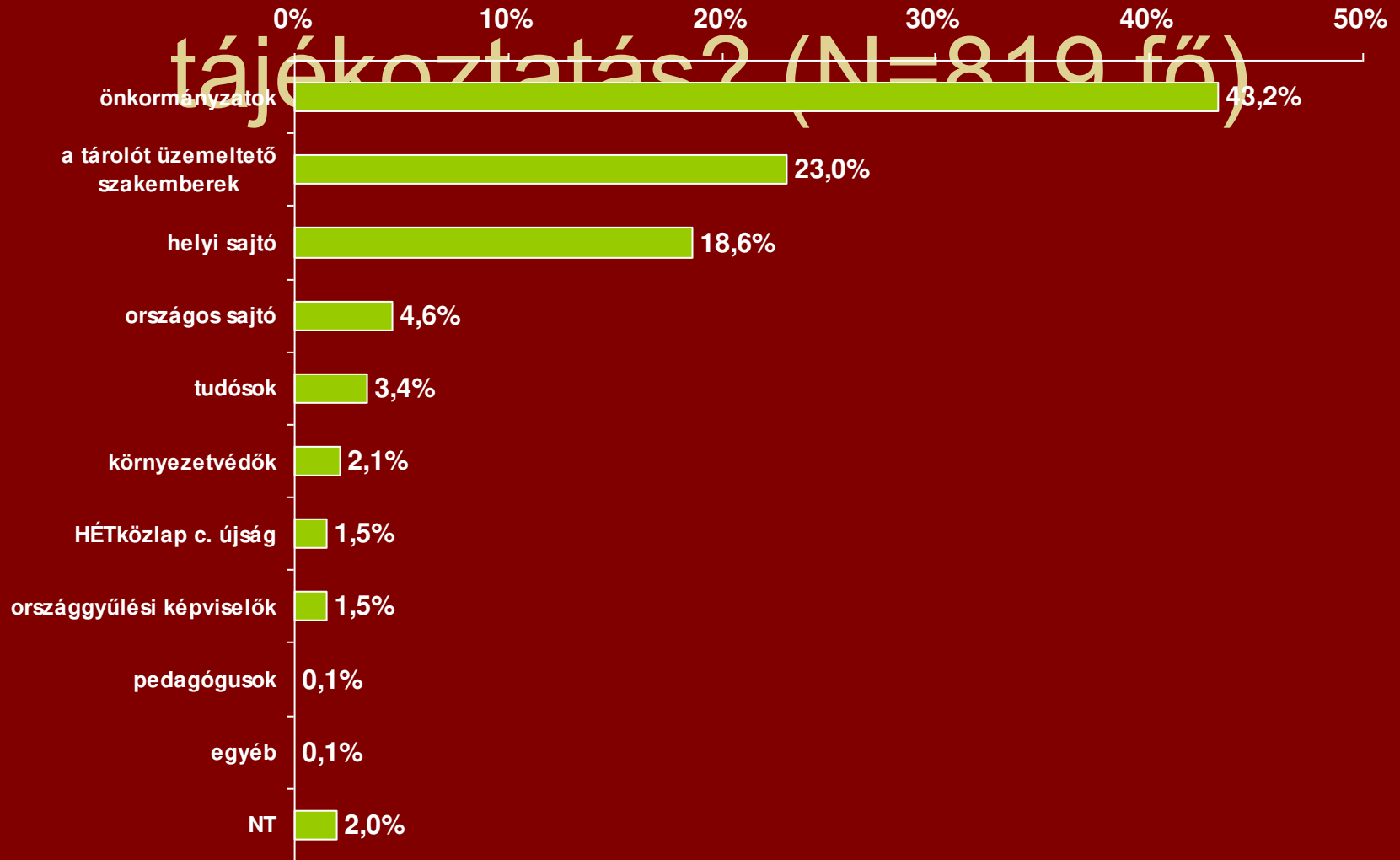
**Kérdés: Ön milyen információforrást tart *hitelesnek* a püspökszilágyi tárolóval kapcsolatban?
(Interjúkészítő! Több válasz is elfogadható!)**

A leginkább közérthetőnek tartott információs csatornák

Kérdés: Melyik információforrást gondolja leginkább közérthetőnek?

Kinek a feladata elsősorban a tájékoztatás? (N=819 fő)

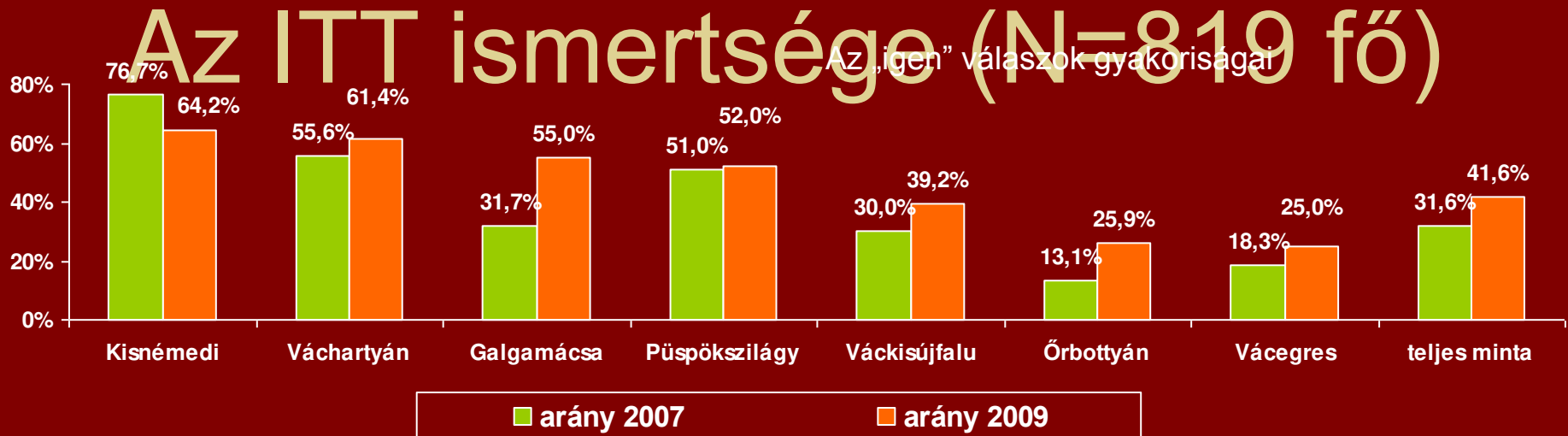

Kérdés: Ön szerint kinek lenne elsősorban a feladata, hogy informálja a lakosságot a Püspökszilágy térségében működő radioaktív hulladéktárolóval kapcsolatos kérdésekben?

amelyektől a tájékoztatást várja a lakosság (N=819 fő)

Kérdés: Ön milyen forrásokból várna információkat a tárolóval kapcsolatban?

Azok körében, akik ismerték a Társulást (vagy hallottak már arról), felmértük, hogy milyen **ismeretekkel** rendelkeznek a témakört illetően (N= 341 fő):

csak a nevét, azt hogy létezik	76 fő	22,3%
az érintett települések lakosságát informálják	65 fő	19,1%
tájékoztatás	38 fő	11,1%
nem emlékszik már	33 fő	9,7%
Kisnémediben van a központjuk	31 fő	9,1%
több település a tagja	25 fő	7,3%

5% feletti állítások!

**Kérdés: Hallott Ön az Izotóp Tájékoztató Társulásról (ITT)?
Mit hallott róla?**

A Paksi Atomerőmű

- A működés során folyékony, szilárd és gáznemű RH és közeg(víz, gáz) keletkezik
- Víz: ioncserélés és desztillációs eljárás
- Gáz: aerosolos és adszorpciós szűrők tisztítják, utána kéményen át a szabadba jut

A Paksi atomerőmű

blokk	telj.	kivitelezés kezd.	üzemkezd.	terv. leáll.
1.	500 MW	1974.08.01.	1983.08.10.	2012
2.	470 MW	1974.08.01.	1984.11.14.	2017
3.	470 MW	1979.10.01.	1986.12.01.	2017
4.	500 MW	1979.10.01.	1987.11.01.	2017

A Paksi Atomerőmű

- 2008. kapacitásbővítés, élettartam hosszabbítás
- 2032-2037 a bővítés lehetősége Teller projekt

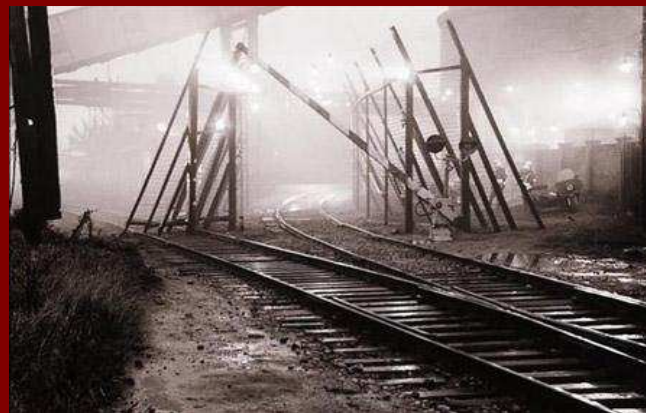
A bátaapáti RH tároló

- Tolna megye, 417 lakos (2008)
- Régebben: a kiégett fűtőelemeket Paksról visszaszállították Szovjetunióba
- 1997-2008.-ig: paksi tárolás

A bátaapáti RH tároló

- Szavazás 2005. 07.10. 75% részvétel 90% IGEN
- „nincs más út”, munkanélküliség
- Kis és közepes aktivitású felszerelések, eszközök, védőruhák Paksról
- Hordó>beton>tároló

A nagyaktivitású RH végleges elhelyezése Magyarországon

- A végleges tárolót 2047-e kell elkészíteni
- Ny-Mecsek
- BAF: Bodai Aleurolit Formáció, 1993 óta a kiégett fűtőelemek végleges elhelyezésére potenciálisan alkalmas képződményként tartják számon
- 260 millió éves, 800-900 m vastag, tömör, vízzáró, nagy szilárdságú
- A mórágyi gránit minősítését célzó kutatási program
- 2005 sikeres helyi népszavazás, Országgyűlés jóváhagyása
- 2007-2008 beruházási program megindítása, a felszíni fogadó létesítmények építése

Köszönöm a figyelmet!

Források

Hegyháti József :Radioaktív hulladékok kezelése és végleges elhelyezése *Magyar Tudomány* 2007/01

Solymosi József, Vincze Árpád, Frigyesi Ferenc, Ormai Péter: Radioaktív hulladékok kezelése és végleges elhelyezése *Hadtudomány IX. évf. 2. szám* 1999.06.

[http:// www. rhk.hu/letesitmenyeink/lakossági kapcsolatok](http://www.rhk.hu/letesitmenyeink/lakossagi_kapcsolatok)

[http:// www. mecsekerc.hu](http://www.mecsekerc.hu)

[http:// www.atomeromu.hu](http://www.atomeromu.hu)

<http://puspokszilagy.hu>

[http:// bataapati.hu](http://bataapati.hu)